

The Diak logo is located in the top right corner of the page. It consists of the word "Diak" in a bold, pink, sans-serif font. The background of the page features a large, abstract graphic of overlapping pink and white curved shapes.

Virpi Kauppinen
Sosionomi(AMK), diakoniatyö

Jonna Lemmetyinen
Sosionomi(AMK), diakoniatyö

Pekka Sohlström
Sosionomi (AMK)

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden
ammattikorkeakoulututkinto
Opinnäytetyö, 2022

PÄIHDEKUNTOUTUJIEN LEIRIPÄIVÄ

Päihdekuntoutajat Varkauden seurakunnan diakoniatyön
asiakkaina

TIIVISTELMÄ

Kauppinen Virpi, Lemmetyinen Jonna, Sohlström Pekka
Päihdekuntoutujien leiripäivä. Päihdekuntoutajat Varkauden seurakunnan diakoniatyön asiakkaina.
39 sivua ja 3 liitettä
Kevät 2022
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyö toteutettiin Varkauden seurakunnan diakoniatyön tilaamana. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa päihdekuntoutujien leiripäivä Varkauden seurakunnan omistamalla Puurtilan seurakuntakodilla 2.10.2021. Leiripäivän tavoitteena oli huomioida päihdekuntoutujien erityistarpeet sekä osallisuuden kokemukset. Lisäksi leiripäivän tarkoituksena oli kehittää Varkauden Seurakunnan diakoniatyötä yhdessä päihdekuntoutujien kanssa.

Opinnäytetyön keskeisiksi käsitteiksi valikoituivat diakoniatyö, päihdekuntoutuja ja osallisuus. Diakoniatyö nähdään yhtenä kirkon ydintehtävistä. Se tuo huono-osaisimpien äänen kuuluviin. Osallisuuden kautta jäsenet kiinnittyvät kirkkoon. Päihdekuntoutuja kuvaa päihderiippuvuudesta kuntoutuvaa ihmistä. Päihdekuntoutuja käsite kertoo myös, millaisia ihmisiä toimintaan tavoitellaan.

Leiripäivän aikana haastateltiin kaikki leirille osallistuvat. Osallistujilta kysyttiin kokemuksia seurakuntatyöstä ja mahdollisista esteistä osallistua seurakunnan järjestämään toimintaan sekä ehdotuksia Varkauden seurakunnan diakoniatyön kehittämiseen. Palautekeskustelu järjestettiin leiriläisille kaksi viikkoa leirin jälkeen.

Leiriläisten vastuksissa ilmeni, että moni kuntoutuja piti leirejä ja muita seurakunnan järjestämiä tapahtumia hyvinä ja tärkeinä. Leiriläiset toivoivat kovasti matalan kynnyksen toimintaa seurakunnalta, esimerkiksi diakonin käyntejä päihdekuntoutujien luona. Henkisistä tai fyysisistä haasteista johtuen kuntoutujien kynnyksen menä itse seurakunnan tiloihin tai tapahtumiin voi olla suuri. Valtaosa vastaajista piti toiminnan hengellisyyttä mahdollisuutena ja voimavarana, eikä sen nähty olevan este toimintaan osallistumiselle. Kysymykseen koronan vaikutuksesta päihdekuntoutujien elämään ei saatu aikaan merkittävää keskustelua.

Asiasanat: diakoniatyö, osallisuus, päihdekuntoutuja, leiritoiminta

ABSTRACT

Kauppinen Virpi, Lemmetyinen Jonna, Sohlström Pekka
Camp day for substance abusers.
39 pages, 3 appendices
Spring 2022
Diaconia University of Applied Sciences
Degree Programme in social Services
Bachelor of social services

The thesis was ordered by the diaconal work of the parish of Varkaus. The purpose of the functional thesis was to plan and execute a camp day for substance abusers at the parish home of Puurtilla owned by the parish of Varkaus, on the 2nd of October 2021. The goal was to consider the special needs and participation experiences of the clients. In addition to that, the purpose of the camp day was to develop the diaconal work of the parish of Varkaus together with the rehabilitation clients.

Diaconal work, substance abuse rehabilitation and participation were selected as the key concepts of the thesis. Diaconal work is seen as one of the core duties of the church. It makes the voices of the underprivileged heard. Through participation, members are attached to the church. Substance abuser represents a person who is rehabilitating from substance abuse. The concept of substance abuser represents the sort of people the activities are aimed at.

During the camp day, the people who participated in the camp were interviewed. They were asked about their experiences with parish work and possible obstacles to participating in activities and events organized by the parish. They were also asked for suggestions for developing the diaconal work of the parish of Varkaus. Two weeks after the camp, a follow-up meeting for the participants was organized.

According to the participants' answers, many people thought that the camp days and other events organized by the parish were good and important. The participants highly wished for low-threshold activities from the parish, for example deacons' visits with substance abusers. Due to mental and physical challenges, the threshold to go to parish spaces and events can be high. Most of the answerers considered the spirituality of the activity as an opportunity and a resource, and it wasn't seen as an obstacle to participation. On the question about the impact of Coronavirus on the lives of the rehabilitation clients, much discussion wasn't accomplished.

Keywords: diaconal work, inclusion, inebriant rehabilitated, camp activity

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET	6
2.1 Diakoniatyö kirkon ydintehtävänä	7
2.2 Osallisuus osana kirkon olemusta	8
2.3 Päihdekuntoutuja seurakuntalaisena	9
2.4 Osallistavat menetelmät leiripäivässä	11
2.5 Kokemusasiantuntija päihdekuntoutujien vertaisohjaajana	12
3 OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖKUMPPANIT	14
3.1 Varkauden Seurakunta	14
3.2 Diakoniatyö Varkauden seurakunnassa	15
3.3 Varkauden kaupunki ja Savonkoti	16
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	17
5 LEIRIPÄIVÄN TOTEUTUMISEN KUVAUS PROSESSINA	19
5.1 Toteutukseen liittyvät riskit	21
5.2 Toimintaympäristön kuvaus	21
5.3 Leiripäivän kulku	22
5.4 Palautekeskustelu Savonkodilla	24
6 HAASTATTELUN TOTEUTUS	25
6.1 Aineiston analysointi	26
6.2 Haastattelun tulokset	27
6.3 Johtopäätökset	29
7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	32
8 POHDINTA	34
LÄHTEET	37
LIITE 1. Leiripäivän ohjelma	40
LIITE 2. Teemahaastattelun runko	41

LIITE 3. Turvallisuusasiakirja	42
--------------------------------------	----

1 JOHDANTO

Seurakuntien diakoniatyö kohtaa ihmisiä siellä, minne muu apu ei yllä ja kulkee erityisesti niiden ihmisten rinnalla, jotka ovat heikoimmassa asemassa yhteiskunnassamme. Diakoniatyö järjestää toimintaa yksilöille, mutta myös kohdennetusti erilaisille ryhmille. Päihdekuntoutujille suunnattua toimintaa järjestetään seurakunnissa ympäri maata, mutta kirkon tilastot eivät erittele päihdekuntoutujia erikseen, joten tilastotietoa erityisesti tälle ryhmälle suunnatuista leireistä ja ryhmistä ei ole saatavilla. Suomen evankelisluterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026 on nostanut tärkeiksi teemoiksi sekä kaikkein heikompiosaisten äänten kuulumisen kirkossa että osallisuuden teemat.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Varkauden seurakunta. Päihdetyön kenttä seurakunnassa on muutoksessa. Diakoniatyössä näkyy päihdemyönteisyyden lisääntyminen ja päihteidenkäytön kasvaminen läpi koko yhteiskunnan. Päihteiden käyttäjiä tavataan nykyään kaikissa ihmisryhmissä nuorista vanhuksiin. Päihteiden skaala on myös laajentunut. Päihdemyönteisyyden kasvaminen ja Varkauden psykiatrisen osaston sulkeutuminen ovat näkyneet seurakunnan diakoniatyöntekijöiden mukaan lisääntyneinä asiakasmäärinä diakoniatyössä. Varkauden seurakunnan diakoniatyössä pohditaan, ymmärretäänkö päihdemyönteisyyttä riittävästi ja osataanko asia ottaa puheeksi. Seurakunnan pitkäaikaisen päihdetyötä tehneen diakoniatyöntekijän siirtyminen eläkkeelle loi hyvän ajankohdan tarkastella seurakunnan tekemää päihdetyötä.

Toiminnallisessa opinnäytetyössämme suunnittelemme ja toteutamme päihdekuntoutujien leiripäivän Puurtilan seurakuntakodilla. Leirin suunnittelu- ja toteutusprosessin läpikäyminen onnistumisineen ja vastoinkäymisineen, päihdekuntoutujille sopivien menetelmien etsiminen, yhteistyöverkostojen luominen, mainostaminen ja leirinpäivän toteuttaminen ovat tärkeä osa opinnäytetyötä. Samalla tutkimme leiripäivässä haastattelujen avulla, millaisia kokemuksia päihdekuntoutujilla on seurakunnan diakoniatyöstä ja millä tavalla diakoniatyötä voisi kehittää vastaamaan paremmin päihdekuntoutujien toiveita.

Opinnäytetyömme nostaa esille päihdekuntoutujien omat kokemukset ja toiveet seurakunnan diakoniatyöstä ja tuo heikompiosaisten äänen kuuluviin seurakunnan työn kehittämisessä. Leiripäivän jälkeen keräämme palautetta toiminnasta Savonkodilla päihdekuntoutujien päivätoiminnassa sekä seurakunnan diakoniatyöntekijältä Varkauden seurakunnassa. Haastattelemalla työntekijää selvitämme myös, millaisia vaikutuksia haastattelun tuloksilla on tulevaisuudessa Varkauden seurakunnan diakoniatyön päihdekuntoutujille suunnattuun toimintaan.

Opinnäytetyömme käytännön toteutuksessa haluamme pohtia ja ihmetellä diakoniatyön tarpeita yhdessä päihdekuntoutujien kanssa. Olemme kiinnostuneita ja uteliaita heidän näkemyksistään ja kokemuksistaan seurakunnan diakoniatyöstä ja toiveistaan seurakuntaa kohtaan. Parhaassa tapauksessa kohtaamiset leiripäivässä ovat antoisia sekä seurakunnan toiminnan että meidän oman ammatillisen kasvumme ja kehittymisemme kannalta. Kyseessä on oppimisprosessi, jossa voimme hyödyntää koulutuksen aikana kerättyä tietoa ja taitoa. Lisäksi toivomme voivamme hyödyntää oppimaamme tulevassa sosionomin ja diakonin työssä. Opinnäytetyömme tärkeimmiksi teemoiksi nousevat päihdekuntoutajat, osallisuus ja seurakunnan diakoniatyö.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT JA KESKEISET KÄSITTEET

Työmme keskeisiksi käsitteiksi nousevat diakoniatyö, päihdekuntoutuja ja osallisuus. Päihdekuntoutujien osallisuus on keskeistä sekä leirin suunnittelussa ja toteutuksessa kuin myös tulevaisuuden diakoniatyön kehittämisessä. Kohtaaminen ja vuorovaikutus ovat tärkeä osa diakoniatyötä (Valtonen 2020, 89). Diakoniatyössä valtaistumisen näkökulma tuo esille tavallisen ihmisen mukaan ottamisen köyhyyden, kärsimyksen ja epäoikeudenmukaisuuden kysymyksissä. Painotus on siinä, että ihminen itse toimii oman elämänsä subjektina. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden teemat ovat vahvistuneet kirkossa 1980-luvulta lähtien. (Thitz 2013, 44.)

Tämän huomioiden pyrimme järjestämään olosuhteet leirillä niin, että leiriläisten oma ääni ja mielipiteet nousisivat esille. Tuomme esille sen, että olemme leirillä myös opiskelijan ja oppijan roolissa. Haluamme kuulla, mitä päihdekuntoutajat itse kokevat kaipaavansa diakoniatyöltä ilman, että tarjoamme kovin tiukkoja etukäteismalleja tai odotuksia.

Kuvio 1. Opinnäytetyön keskeiset käsitteet

2.1 Diakoniatyö kirkon ydintehtävänä

Kirkkolaissa (KL1993/1054) sanotaan, että kirkon tehtäviin kuuluu Jumalan sanan julistamisen, sakramenttien jakamisen ja sanoman levittämisen lisäksi lähimmäisen rakkauden toteuttaminen. Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunnan on huolehdittava diakoniasta. Kirkkojärjestyksessä (KJ 1991/1055) veloitetaan seurakuntaa ja seurakuntalaisia huolehtimaan kristilliseen rakkauteen perustuvasta avunantamisesta erityisesti niille, joiden hätä on suurin, ja jotka eivät tule muulla tavoin autetuksi.

Suomen evankelisluterilaisen kirkon määritelmän mukaan diakonia on kristilliseen uskoon ja rakkauteen perustuvaa palvelua kirkon elämässä. Diakonia etsii ja lievittää ihmisten hätää ja kärsimystä. Se pyrkii herättelemään myös yhteiskunnallista ja kansainvälistä vastuuta. Kirkollisen diakonian tehtävänä on pyrkiä autamaan erityisesti heikoimmassa asemassa olevia ja niitä, jotka jäävät kaiken muun avun ulottumattomiin tai ovat muutoin kestävässä tilanteessa elämässään. Diakoniatyö on lähimmäisen palvelemista tai se voi olla sielunhoidollista. Diakonit tekevät mielenterveystyötä, vammaistyötä, taloudellista avustamista, kriminaali- ja päihdetyötä, järjestävät ihmisiä tukevaa ryhmätoimintaa, selvittelevät velkaongelmia sekä pitävät yllä ruokapankkia. Yhteiskunnallinen diakonia on myös hädän syiden selvittämistä ja vaikuttamistyötä niiden poistamiseksi. (Suomen evankelisluterilainen kirkko, i.a.) Diakonian päihdetyössä pyritään edistämään kuntoutujan raitista elämäntapaa matalan kynnyksen periaatteella. Päihdetyössä painottuvat ennaltaehkäisevä työ ja kristillisen näkemyksen mukainen, päihteidenkäytölle vaihtoehtoisen elämäntavan tarjoaminen. (Jääskeläinen, 2002, s. 212–213.)

Kirkko puolustaa ihmisarvoista elämää ja jokaisella on oikeus saada apua kärsimykseen. Näin todetaan Kirkon päihdestrategiassa, joka on vuodelta 2005. Vaikka strategia on jo yli viisitoista vuotta vanha, on asiasisältö edelleen ajankohtaista kirkon kannalta katsottuna. Voidaan katsoa, että lähes kaikki seurakuntien tekemä työ on ehkäisevää päihdetyötä. Kirkon mukaan kaikilla ihmisillä on sama arvo ongelmaan tai riippuvuuteen katsomatta. Kirkko voidaan nähdä yhteisönä,

jolla on laaja vaikutus ihmisiin ja mahdollisuus vaikuttaa päihdehaittojen ehkäisyyn.

Kirkon ydinsanoma on, että jokainen voi löytää armon ja anteeksiannon sekä merkitystä elämään. Ehkäisevä päihdetyö nähdään terveyttä edistävänä toimintana, ja kirkolla on mahdollisuus edistää päihdeetöntä toimintaa. Esimerkiksi nuorten kohdalla seurakunta tarjoaa toimintaa, joka voi vähentää tilaisuuksia ja kiinnostusta päihteiden käyttöön. Päihdehaittojen ehkäisy nähdään kuuluvaksi kaikille kirkon työntekijöille ja sen tulisi näkyä varhaisena puuttumisena toiminnassa. Kirkon päihdetyö tekee laajaa yhteistyötä järjestöjen kanssa ja ulottuu jopa Suomen rajojen ulkopuolelle. Haasteena kirkon päihdestrategiassa nähdään evankeliumin sanoman merkityksen oheneminen ja sen myötä vastuu osallisuuden murenemisestä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2005, s.3–10.)

2.2 Osallisuus osana kirkon olemusta

Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat osa kirkon olemusta. Kirkko tavoittelee yhä uusia toimintatapoja, jotka sopisivat yhteisöllisyyden muotoihin. Osallisuuden kautta seurakunnan jäsenet kiinnittyvät kirkkoon, joten se on myös yksi vastaus kirkon haasteisiin. Ihmiset tulevat sinne, missä voivat itse osallistua suunnitteluun ja luoda yhteisöllistä elämää. Dialogi antaa mahdollisuuden vahvistaa sekä työntekijän että seurakuntalaisen osallisuuden kokemusta. Muutoksessa keskeistä on sekä jo olemassa olevien toimintamallien arviointi että uusien osallisuutta tukevien kehittäminen. Kirkon olemukseen liittyy vielä monen tasoinen osallisuus, jossa on läsnä sekä hengellinen että sosiaalinen ulottuvuus. (Thitz, 2013, s. 98–99.)

Kirkon strategian vuoteen 2026 nostaa esille sekä diakoniatyön että osallisuuden teemoja. Ensimmäinen tavoite, ovet auki ulospäin, nostaa esille, että diakonian tarpeen kasvu haastaa kirkkoa etsimään erilaisia toimintatapoja olemalla aktiivinen keskustelija ja voimistamalla niiden ääntä, joilla sitä ei yhteiskunnassa ole. Toinen teema, ovet auki kirkkoon ja kasvuun, muistuttaa, että jokainen voisi ko-

kea seurakuntayhteyden voimavarana. Neljännessä teemassa, ovet auki yhteiselle työlle ja kumppanuuksille, korostetaan jokaisen seurakuntalaisen osaamista ja lahjoja sekä työntekijöiden roolia mahdollistajina. Kuudes teema, ovet auki mahdollisuuksille, rohkaisee kokeilemaan uusia ja erilaisia toiminnan muotoja rohkeasti ja epäonnistumisia pelkäämättä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, s. 5–6.)

2.3 Päihdekuntoutuja seurakuntalaisena

Lääketieteessä päihderiippuvuus on määritelty krooniseksi ja relapsoivaksi sairaudeksi. Toipuvien päihdekäyttäjien mukaan päihderiippuvuudessa on kyse itseaiheutetusta pitkäaikaisesta sairaudesta, josta ei voi kokonaan parantua. Päihdekuntoutuja haluaa eroon riippuvuudestaan. Päihderiippuvuudesta toipuva joutuu luomaan itsestään uutta kuvaa ihmisenä. Vertaisryhmät ja yhdessä tekeminen ovat hyvä keino toipujalle jakaa kokemuksia, saada voimia ja toivoa toipumisprosessin aikana. (Salo-Chydenius ym., 2015, s. 118–119.)

Opinnäytetyömme kannalta ei ole ongelmattonta käyttää käsitettä päihdekuntoutuja. Diakoniatyössä päihdekuntoutujan mukaantuloa ei rajoiteta tiukoilla ehdoilla. Esimerkiksi sillä, kuinka pitkään päihdeettömyys on kestänyt, ei ole merkitystä, kunhan ihminen saapuu toimintaan olematta päihdeiden vaikutuksen alaisena. Näin kuntoutujan mahdolliset retkahtamiset eivät sulje häntä pois, ja mahdollisuus osallisuuden kokemukseen säilyy heikoimpinakin hetkinä. Toimintaan osallistuva ei välttämättä ole kuntoutuja eli vaiheessa, jossa hän haluaisi eroon riippuvuudestaan. Keskustelimme termeistä pitkään päihdetyötä tehneen diakonissa Reetta Sirkiän kanssa. Hänen mukaansa usein seurakunnan toiminnassa käytetään termejä seurakuntalainen, tai diakoniatyössä puhutaan myös asiakkaista. Diakoniatyön kentällä käytössä saattaa olla myös inhimillinen ja lempeä käsite ”ihminen”. (Reetta Sirkiä, diakonissa, henkilökohtainen tiedonanto 12.9.2021.) Kuitenkin kohderyhmän rajaamiseen tarvitsemme selkeän käsitteen, jolla kuvaamme, millaisia ihmisiä toimintaan tavoittelemme. Käytämme jatkossa työssämme käsitettä päihdekuntoutuja.

Päihdekuntoutuksen järjestäminen kuuluu lain (L41/1986) mukaan kunnille. Kunnat voivat järjestää palvelut itse tai ostaa ne muilta kunnilta. Kunta voi ostaa palvelun myös yksityisiltä palveluntarjoajilta tai järjestöiltä. Monesti päihdeidenkäyttäjän kuntoutuksessa on mukana kaikkia näitä yhdessä. Päihdekuntoutumisen kokonaisuuteen kuuluvat eri ammattiryhmien edustajat ja muiden yhteistyötahojen tuottamat toimet. Päihdekuntoutuksen kehittämisen tavoitteena onkin joustavuus. Myös Kirkon diakoniatyö on monesti mukana päihdekuntoutuja verkostossa. (Mattila-Aalto, 2013, s. 375.)

Kuntoutusprosessissa päihdekuntoutuja siirtyy ikään kuin yhteisöstä toiseen. Kuntoutumisen ajatellaan liittyvän heidän vakauttaan ja turvallisuuttaan ylläpitävien sidoksien syntymiseen. Toimija saattaa tukeutua toimintaympäristön tuttuuteen ja pyrkiä vähentämään sillä omaa epävarmuuttaan. Sekin on yksi muoto sitoutua. Kuntoutuja saa perusteluja pysyä päihdekuntoutuksessa, kun työntekijä osoittaa, että ymmärtää vaikeasta elämäntilanteesta jotain oleellista. Päihdekuntoutumista ohjaa oleellisesti myönteiset kokemukset, instituution toimivuus, vastaus tarpeeseen perusturvallisuudesta sekä ihmisten ja asioiden jatkuvuus.

Selityksenä päihdeongelmille voidaan tarjota sairautta, todellisuudesta pakeneamista, traumatisoitumista tai addiktiota. Kuitenkin päihdeongelmainen voi tehdä ratkaisun, että päihdeongelmien syy on monissa eri ongelmissa. Toiset kokevat, että päihdeongelma on vaurioittava. Kuntoutumisesta haetaan etua läheisille, yhteiskunnalle tai omalle kärsimykselle. Toisaalta kuntoutumisen taustalla voi olla halu selvitä itse ja elää tavallista elämää. Osa päihdeiden ongelmakäyttäjistä uskoo, että päihdeongelmista voi selviytyä, kun näkee ympärillään saman ongelman kokeneita ihmisiä, jotka pystyvät elämään ilman päihteitä. (Mattila-Aalto, 2013, s. 378–399.)

Käytäntö on osoittanut, että riippuvuus pitää päihdekuntoutujaa otteessaan vielä vuosia ongelmakäytön katkeamisen jälkeen. Riippuvuutta aiheuttaa sekä fysiologiset seikat että päihdemaailman sosiaalisuus. Kuntoutujan saavuttama vakaus ei ole täydellistä. Elämään liittyy jatkuva epävarmuus ja turvan tarve. Päihdeongelmaiset tunnetaan malttamattomina ja kärsimättöminä ja kuntoutusprosessin haasteena on rakentaa heille malttia. Päihdehuollon eräs suuri pulma on, että

kuntoutuminen keskeytyy jatkuvasti ja päihdeongelmat uusiutuvat eli relapsoituvat. Kuitenkin relapsoitumisen seurauksena kuntoutujat hakeutuvat uudelleen avun piiriin, jolloin asia esittäytyy prosessinomaisena. (Mattila-Aalto, 2013, s. 377–379.)

2.4 Osallistavat menetelmät leiripäivässä

Kirkon leiritoiminnan tavoitteena on usein yhteisöllisyys, yhdessä hiljentyminen, kaikkien hyväksyminen omana itsenään, onnistumisen kokemukset ja Pyhän läsnäolon aistiminen luonnon keskellä. (Puuska, 2012, s. 124.) Retki- ja leiritoiminnan tavoitteena on tukea ihmisen jaksamista arjessa. Vähävaraisille tai muuten vaikeissa tilanteissa eläville ihmisille leirit tarjoavat arvokasta vaihtelua ja virkistystä arkeen. Joskus osallistujalle merkittävää voi olla saada syödä ja nukkua hyvin. (Puuska, 2012, s. 127.) Päihdekuntoutujien leirillä myös nämä asiat voivat korostua.

Supportiivisten ja kuntouttavien ryhmien painopiste on vertaistuksessa ja osallistujien hyvinvoinnin lisäämisessä. Hävettävänä ja salattavina toimintamalleina riippuvuudet usein eristävät muista ihmisistä. Ryhmätoiminnassa ulkopuolisena olemisen kokemus voi parhaimmillaan muuttua yhteyden kokemukseksi (Gothóni, 2014, s. 51, s. 53, s. 139.) Päihdeongelmista kärsivien ryhmissä osallistujat pitävät tärkeänä, ettei heidän tarvitse hävetä tai kokea itseään erilaisiksi. On yhtä tärkeää sekä kunnioittaa omaa ainutlaatuisuuttaan että kokea samanlaisuutta toisten kanssa. Toisten vaikeuksien kuuntelu voi antaa samaistumispintaa sekä suhteellisuutta omiin ongelmiin. Ryhmässä on mahdollisuus itsen ja toisten ymmärtämiseen, mikä mahdollistaa voimaantumisen sekä oman osallisuuden kokemuksen vahvistumisen. (Gothóni, 2014, s. 53.)

Rutiinit ovat leirillä tärkeitä ja luovat turvaa. Myös vapaa-aikaa ja taukoja tulee olla riittävästi, jotta leiriläiset voivat jakaa ajatuksiaan ryhmäläisten kanssa. Vapaa keskustelu tukee ryhmäytymistä ja antaa mahdollisuuden vertaistukeen. Oh-

jaajan rauhallinen ja myönteinen vuorovaikutus edistää ryhmän keskinäisen vuorovaikutuksen rakentumista. Tilan sisustaminen ja esimerkiksi ympyrässä istuminen on hyvä vaihtoehto aloittaa tutustuminen. (Valkonen, 2011, s. 12–24.)

Toiminnalliset ja luovat menetelmät auttavat konkretisoimaan mielessä olevia asioita. Konkreettinen tuotos on nähtävissä ja yhdessä käsiteltävissä. Toiminnalliset menetelmät täydentävät, mahdollistavat ja lisäävät keskinäistä ymmärrystä ja vuorovaikutusta auttamistyössä. Sanoille saadaan vaihtoehtoinen tapa ilmaista kokemuksia ja tunteita. Toiminnalliset menetelmät virittävät spontaaniuuden ja luovuuteen, mikä voi auttaa uusien oivallusten syntymisessä. Menetelmien avulla luodaan tilaa intuitiolle, mielikuvitukselle ja muille ei-rationaalisille henkisille prosesseille. (Gothóni, 2014, s. 44.) Marginalisoitumisen ja vieraantumisen kokemuksissa on tavallista, että ihminen kokee, ettei hänellä ole kerrottavanaan oman elämänsä tarinaa tai edes sellaisia kertomuksia itsestä, jotka voi tunnistaa ja kokea niin arvokkaiksi, että ne voi jakaa toisten kanssa. Meillä kaikilla kuitenkin on suuri toive ja syvä tarve tulla vastaanotetuksi, kuulluksi, nähdyksi ja todesta otetuksi. Luovilla menetelmillä voidaan nostaa asiakkaan ääni kuuluviin osana työtä. (Saló-Chydenius, 2017.)

Liikunnan terveysvaikutukset ovat yleisesti ottaen kiistattomia. Liikunta edistää myös psyykkistä ja sosiaalista elämää. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden on todettu vahvistuvan monessa liikuntaharrastuksessa sekä ehkäisevän syrjäytymistä. (Korkiala, 2015, s. 6–8.) Terveydellisten hyötyjen lisäksi liikunnalla on todettu olevan positiivisia vaikutuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen yhdessä liikkumalla. Liikkumisen tulee olla mielekästä ja mahdolliset rajoitteet huomioivaa. Liikuntamotivaatiota voi lisätä erilaiset elämykset sekä mahdollisuus vaikuttaa itse toiminnan suunnitteluun. (Korkiala, 2015, s. 62.)

2.5 Kokemusasiantuntija päihdekuntoutujien vertaisohjaajana

Kirkon päihdekuntoutujien leirin vetämiseen voisi osallistua esimerkiksi päihdeklonikan työntekijä, jonka osaamista voi hyödyntää leirillä ja jonka mukanaolo kasvattaa myös seurakunnan työntekijöiden ammattitaitoa päihdeasioissa. (Puuska,

2012, s. 125.) Diakonin ei tarvitse heittäytyä asiantuntijaksi, vaan hän saa olla kohtaamisen roolissa päihdekuntoutujien seurassa.

Kokemusasiantuntijalla tarkoitetaan ihmistä, jolla on omakohtaista kokemusta päihdeongelmasta. Kokemusasiantuntija pystyy samaistumaan ja tietää, miltä tuntuu sairastua ja sairastaa (Hietala & Rissanen, 2015, s. 13–15). Kouluttautuminen kokemusasiantuntijaksi on tärkeää ja takaa laadukkaan vertaistuen. Kokemusasiantuntija hyödyntää omakohtaista kokemustaan toisten auttamiseen.

Ammattilainen ei kilpaile kokemusasiantuntijan kanssa, vaan molemmilla on omat roolit. Kokemusasiantuntijan tehtäviin voi kuulua erilaisia rooleja, kuten vertaisohjaajana toimiminen kuntouttavissa ryhmissä. Tällöin tehtävänä voi olla muun muassa oman kuntoutumistarinan kertominen ryhmään osallistuville. Myös tukihenkilönä yksittäisille kuntoutuville toimiminen voi kuulua heidän toimenkuvaansa. Kokemusasiantuntijalle maksetaan usein korvauksia tai palkkaa tekemästään työstä sekä matkakustannuksista. (Hietala & Rissanen, 2015, s. 24–28.)

3 OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖKUMPPANIT

Opinnäytetyö toteutetaan Varkauden seurakunnan diakoniatyössä. Kehittämistarpeet nousivat esille seurakunnan kanssa käydyssä keskusteluissa opinnäytetyömme aiheesta. Keskustelun seurauksena päädyimme kehittämään päihdekuntoutujille suunnattua toimintaa. Yhteistyökumppanina esimerkiksi mainostamisessa toimi Varkauden päihdekliniikka sekä tukiasumisen asumisyksikkö Savonkoti. Markkinoinnissa hyödynsimme myös Varkauden kaupungin sosiaalitoimea sekä seurakunnan omia medioita.

3.1 Varkauden Seurakunta

Varkauden seurakunnassa on noin 14 600 jäsentä. Vuoden 2020 aikana seurakuntaan kastettiin 82 lasta ja 8 aikuista, seurakunnan jäsenmäärä väheni 823 henkilöä ja seurakuntaan muutti 548 uutta jäsentä. 2020 kirkkoon liittyi 47 jäsentä ja erosi 148 jäsentä.

Varkauden seurakunnan strategian päätehtävänä on välittää viestiä Jumalan rakkaudesta. Strategiassa tulevaisuuden tavoitteeksi on asetettu, että seurakunta on yhteisö, jossa jokaisen tulisi tulla kuulluksi ja tasavertaisesti kohdatuksi. Seurakunta herättää miettimään, mikä on pyhää, mikä on luomakunnan ja ihmisen arvo. Varkautelaiset haluavat olla osa kotiseurakuntaansa. Seurakunta on vahva, luotettava ja haluttu yhteistyökumppani Varkaudessa, ja se pystyy nopeasti reagoimaan muuttuviin tilanteisiin ja asettuu heikoimpien puolelle. Seurakunnan pyrkimyksenä on saada kaikista heikoimmassa asemassa olevien ääni kuuluviin.

Varkauden seurakunnan vahvuutena nähdään vakaa talous, motivoituneet ja osaavat työntekijät sekä hyvä työskentelyilmapiiri. Myös hyvät tilat, riittävä määrä työntekijöitä, hyvä yhteistyö verkostojen kanssa, sitoutuneet vapaaehtoiset ja osallistuvat seurakuntalaiset nähtiin vahvuutena. Seurakunnassa on vahva digitaalinen osaaminen, mikä näkyy sosiaalisen median kanavissa. Lisäksi Varkauden seurakunta on sitoutunut ympäristötyöhön.

Haasteena nähdään seurakunnan ja kirkon merkityksellisyyden väheneminen, Varkauden ikärakenne, seurakunnan jäsenmäärän väheneminen, eri ikäisten ihmisten syrjäytyminen ja kristillisen perinteen mureneminen. (Varkauden seurakunta, 2021.) Strategiasta voimme päätellä, että seurakunta nostaa diakoniatyön tärkeyden ja tarpeellisuuden tärkeäksi. Opinnäytetyömme aihe on strategian mukainen ja strategian näkökulmasta tarpeellinen.

3.2 Diakoniatyö Varkauden seurakunnassa

Varkauden seurakunnan diakoniatyö on kristilliseen ihmiskuvaan pohjautuvaa ja kohdistuu erityisesti niihin ihmisiin, joihin muu apu ei yllä. Diakoniatyöntekijän kanssa voi keskustella yksinäisyydestä, mielenterveysongelmista, päihteistä, ihmissuhdevaikeuksista ja elämän kriiseistä eli oikeastaan kaikista elämään liittyvistä vaikeuksista. Diakoniatyö tukee tapauskohtaisesti myös käytännöllisen ja taloudellisen tuen tarpeessa olevia. Diakoniatyö on koko seurakunnan tehtävä, joka toteutuu viranhaltijoiden ja vapaaehtoisten avulla. Diakoniatyö tekee myös laajasti yhteistyötä eri järjestöjen ja viranomaisten kanssa. Apu on maksutonta ja avointa kaikille seurakunnan alueella asuville.

Diakonian taloudellinen apu on yleensä kertaluonteista apua silloin, kun talous on ennakoimattomasti horjunut tai kun kyseessä on odottamaton kriisi. Taloudellista apua annetaan harkinnanvaraisesti seurakunnan hyväksymien avustusperiaatteiden mukaan. Avustamisessa tehdään yhteistyötä muiden auttamistahojen kuten sosiaalitoimiston, velkaneuvonnan ja kaupungin asuntotoimiston kanssa. Ensisijainen avunlähde taloudellisessa tuessa on Kelasta haettava perustoi-meentulotuki ja kaupungin sosiaalitoimi. Diakoniatyöntekijän kanssa voi selvittää ja keskustella tilanteeseen johtaneista syistä sekä suunnitella taloudellisen tilanteen hallintaa. Taloudellinen avustaminen ei kuitenkaan ole seurakunnan ydin-tehtävä vaan toiminta pohjautuu kristilliseen rakkauteen, ihmisen rinnalla kulke-miseen ja hengelliseen tukeen.

Varkauden seurakunnan diakoniatyö järjestää muun muassa päihdekuntoutujille erilaisia leiripäiviä. Naisille ja miehille on suunnattu omia ryhmiä. Yhteistyötä tehdään erilaisten hankkeiden ja järjestöjen kanssa. Päihdeasiakkaita diakonit kohtaavat elintarvikejaossa, arkiaterioilla, saunailloissa, sururyhmässä ja henkilökohtaisissa kohtaamisissa. Myös päihteiden käyttäjän koko perhettä on ajateltu ”Huomaa lapsi” ryhmässä. (Varkauden seurakunta, i.a.)

3.3 Varkauden kaupunki ja Savonkoti

Varkaus on noin 20000 asukkaan kaupunki. Varkauden kaupunki järjestää päihdepalveluita avopalveluna päihdekllinikalla, jossa hoidetaan alkoholi-, huume-, lääke- ja peliriippuvuusongelmia. Hoito on yhdessä asiakkaan kanssa suunniteltua ja tapahtuu moniammatillisessa tiimissä, jossa laaditaan hoito ja kuntoutussuunnitelmat. Päihdekllinikalla apua voi saada myös riippuvuudesta kärsivän läheinen. (Varkauden kaupunki, i.a.)

Kaupungissa toimii myös jalkautuva päihdetyöryhmä, joka jalkautuu asiakkaiden kotiin. Palvelun tavoitteena on asiakkaiden päihdeettömyyden ja arjen hallinnan tukeminen. (Varkauden kaupunki, i.a.) Aiemmin Varkauden kaupungin sairaalassa toimiva psykiatrinen osasto palveli myös päihdeasiakkaita. Osaston sulkeutumisen seurauksena asiakkaat ohjautuvat entistä enemmän muihin palveluihin. Kaupungilla ei ole muita päihdepalveluita, ja esimerkiksi asumispalveluita ostetaan Työterapisen yhdistyksen ylläpitämältä Savonkodilta.

Savonkoti on tukiasuntoja tarjoava asumisyksikkö Varkaudessa. Tukiasuminen on tarkoitettu täysi-ikäisille itsenäistä elämistä tavoittelevalle kuntoutujalle. Palvelua tuottaa Työterapinen yhdistys, joka tarjoaa tukiasumispalveluja usealla paikkakunnalla mielenterveys- ja päihdekuntoutujille. Varkaudessa Savonkodilla on 20 tukiasumisen paikkaa, joka tarjoaa turvallista, päihdeetöntä ja kuntoutumiseen suunnattua palvelua. Tukiasumisessa harjoitellaan arjen hallintaa ja asukkaalla on mahdollisuus osallistua ryhmätoimintaan. Jokaiselle asukkaalle laaditaan kuntoutussuunnitelma, sekä tehdään tiivistä verkostotyötä muiden yhteistyötahojen kanssa.

Savonkodilla työskentelee ohjaajia, joilla on sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus. Omaohjaaja työskentelee aktiivisesti asukkaan kanssa ja päivittää kuntoutussuunnitelman 3–6 kuukauden välein. Savonkodilta voi hakea tukiasuntoa Varkauden kaupungin sosiaalitoimen kautta. Savonkodilla on myös tarjolla kaikille avointa päivätoimintaa sekä erilaisia ryhmä- ja viriketuokioita. Päivätoiminta mahdollistaa kuntoutujille vertaistuen saamisen. (Työterapinen yhdistys Ry, i.a.)

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Työmme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena on järjestää diakonian leiripäivä päihdekuntoutujille ja kehittää heille suunnattua toimintaa Varkauden seurakunnassa. Työn tavoitteena on tuoda päihdekuntoutujien ääni kuuluviin seurakunnan toiminnan suunnittelussa ja lisätä päihdekuntoutujien osallisuuden kokemuksia seurakunnassa. Lisäksi työn tavoitteena on tuottaa tietoa ammattialalle päihdekuntoutujien toiveista ja tarpeista sekä esteistä osallistua toimintaan.

Päädyimme toiminnalliseen opinnäytetyöhön työelämän lähtökohdista ja tarpeista käsin. Etuna toimeksi annetussa opinnäytetyössä on se, että opittuja tietoja ja taitoja pääsee peilaamaan sen hetkisiin työelämän tarpeisiin. Toiminnallinen opinnäytetyö mahdollistaa teoretiedon sovittamisen käytännön työhön ja se vastaa sekä käytännöllisiin että teoreettisiin tarpeisiin. Työssä, jonka lähtökohdista on toiminnallinen tiedonkäsitelmä, on mahdollisuus sanoittaa käytännön työstä nousevaa sanoittamatonta tietoa. Toiminnallinen työ tavoittelee esimerkiksi toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä ammatillisella kentällä. Yksi toiminnallisen opinnäytetyön muoto on tapahtuman toteuttaminen. Se voi olla myös monen käytännön työn näkökulman yhdistelmä. Toiminnallisen opinnäytetyön tulee olla työelämälähtöinen ja käytännönläheinen, mutta kuitenkin tutkimuksellisella asenteella toteutettu. Työssä korostuu alan ammatillinen tunteminen ja osaaminen,

kehittämisen näkökulma sekä pitkäjänteinen prosessi käytännön toteutuksesta valmiiseen työhön. (Airaksinen & Vilkka, 2003, s. 7–17.)

Haastattelu on yksi käytetyimmistä tiedonkeruun muodoista. Haastattelemalla ihmisiä kerätään tutkimusaineistoa, jota analysoidaan ja tulkitaan haastatteluiden jälkeen. Haastattelutyylit voidaan jakaa strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin. Niistä on käytetty myös nimiä standardoitu ja standardoimaton haastattelu. Strukturoidussa haastattelussa haastattelukysymykset ovat täysin valmiita lomakkeessa kysymyksineen ja vastausvaihtoehtoineen. Strukturoimattomassa haastattelussa käydään vapaata keskustelua aiheen tiimoilta. Sitä kutsutaan joskus myös nimellä “avoin haastattelu”. Näiden muotojen väliin mahtuu monenlaisia variaatioita, esimerkiksi “teemahaastattelu”. (Ruusuvoori & Tiittula, 2005, s. 11.)

Käytämme leiripäivässä laadullista tutkimusmenetelmää haastattelujen lähtökohdaksi. Laadullisen tutkimusmenetelmän haastattelumuotoja ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu (Vilkka, 2015, s. 123). Valitsimme näistä puolistrukturoidun teemahaastattelun. Puolistrukturoitu teemahaastattelu on keskustelunomainen vuorovaikutustilanne, jonka runko on tehty etukäteen. Haastattelumenetelmä antaa myös mahdollisuuden tarvittaessa jatkokysymyksiin. Teemahaastattelu on vapaampi tapa kerätä aineistoa. (Vilkka, 2015, s. 123.)

Tarkoituksena on kohdata ja olla aidosti vuorovaikutuksessa diakoniatyön asiakkaiden kanssa. Haastattelujen perusteella voimme selvittää koronan vaikutuksia yksinäisen päihdeongelmaisten tavoittamiseen ja toimintaan osallistumiseen. Kartoitamme heidän toiveitaan seurakunnan diakonian toiminnan suhteen ja osallistumisen mahdollisuuksia toiminnan suunnitteluun. Pyrimme selvittämään myös, voiko seurakunnan diakoniatyön hengellisyys olla esteenä avunhakemiselle tai toimintaan osallistumiselle ja toisaalta käytetäänkö seurakunnan diakoniatyötä vain taloudellisen avun hakemiseen ilman hengellistä ulottuvuutta.

Toivomme leirillä avointa ja vapaamuotoista keskustelua osallistujien kanssa. Haastattelussa pyrimme pitämään kysymykset avoimina, jotta pystyisimme luo-

maan välittömän ja rennon ilmapiirin. Pitämällä haastattelun keskustelun omaisena voi saada mielenkiintoisempaa aineistoa kehitystyötä varten, kuin pelkäämään kaavakehaastatteluilla (Oinas, 2004, s. 214). Näin toivomme saavan päihdekuntoutujien omat ajatukset vapaammin kuuluviin leirin aikana. Myös tiukka aikataulu tai ohjelma voisi muodostua esteeksi toimivalle vuorovaikutukselle.

5 LEIRIPÄIVÄN TOTEUTUMISEN KUVAUS PROSESSINA

Aloitimme opinnäytetyön suunnittelun tapaamalla seurakunnan Varkauden seurakunnan diakoniatyön johtavan viranhaltijan Riitta Sulkon. Kartoitimme tapaamisessa tilaajan, eli, tarpeet opinnäytetyölle. Yhteistyökumppanina seurakunta toivoi, että opinnäytetyömme olisi lähellä käytännön työtä. Asiakasryhmistä esille nousivat lapsiperheet sekä päihdekuntoutujat. Päätimme rajata opinnäytetyömme päihdekuntoutujiin, koska koimme, että lapsiperheille on seurakunnissa enemmän jo olemassa olevaa toimintaa.

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden aikataulu muodostui tilaajan asettamien toiveiden mukaan ja sijoittui syyslukukaudelle 2021. Kesäkuussa 2021 Varkauden seurakunnan Kotiviesti-lehti teki haastattelun asiaan liittyen. Samalla haastattelu toimi eräänlaisena ennakkomainoksena leiripäivästä. Lisäksi leiripäivää mainostettiin seurakunnan sosiaalisessa mediassa. Mainostamisen, ilmoittautumisten vastaanottamisen ja mahdollisten kyytien järjestämisestä huolehti diakoniatyön toimistosihteeri. Leirin kustannuksista kokonaisuudessaan vastasi Varkauden seurakunnan diakoniatyö. Teimme myös tiivistä yhteistyötä Savonkodin ja päihdeklinikan kanssa koko prosessin ajan. Heinäkuussa aloitimme opinnäytetyön suunnitelman tekemisen ja pohdimme haastattelukysymyksien teemat. Elo- ja syyskuussa tarkensimme leiripäivän ohjelman ja kysymysrunгон valmiiksi.

Alkuperäisessä suunnitelmassamme oli, että syyskuussa pidämme saunaillan, johon toivomme mahdollisimman monen leiripäivään osallistuvan myös tulevan. Saunaillan tavoitteena olisi ollut tutustua toisiimme ja madaltaa kynnystä osallistua varsinaiseen leiripäivään. Saunailta kuitenkin peruuntui, koska ilmoittautuneita oli vain yksi. Varsinainen leiripäivä toteutettiin lokakuussa. Järjestimme vielä leiripäivän jälkeen tapaamisen Savonkodilla, jossa oli mahdollisuus sekä muisteluun että palautteen antoon. Heti leiripäivän jälkeen aloitimme vastauksien litteroinnin ja analysoinnin. Haastattelujen analysoinnin jälkeen alkoi varsinainen opinnäytetyön kirjoittamisprosessi. Varsinainen opinnäytetyö esiteltiin julkaisuseminaarissa maaliskuussa 2022.

Kuvio 2. Opinnäytetyön prosessin kuvaus

5.1 Toteutukseen liittyvät riskit

Koska opinnäytetyömme tarkoituksena on kehittää leiritoimintaa käytännön kautta, olemme tiedostaneet muutamia riskejä toteutuksen kannalta. Suurin riski toteuttamisen suhteen liittyi korona-aikaan. Pelkäsimme, että tautitilanne jälleen pahenee ja leiripäivä joudutaan perumaan kokoontumisrajoitusten takia. Myös riski siitä, ettei leirille saada tarpeeksi osanottajia, oli mukana koko prosessin alusta ihan leiripäivän toteutumiseen saakka. Tällaisessa tilanteessa olisimme käyttäneet vaihtoehtoa suorittaa henkilökohtaisia haastatteluja potentiaalisten ihmisten luona. Kontaktit luotaisiin seurakunnan diakoniatyön avulla.

Päihdekuntoutujien kanssa työskennellessä täytyy ottaa huomioon, että kuntoutumisprosessissa on erilaisia vaiheita. Niin edistyminen kuin epäonnistumiset kuuluvat prosessiin ja niihin tulee olla mahdollisuus. Aika-ajoin kuntoutuja voi ja saa muuttaa tavoitteitaan. (Lehto ym., 2011, s. 14.) Toinen opinnäytetyömme toteutumisen ja onnistumisen kannalta merkittävä riski on, että päihdekuntoutujat eivät ilmoittaudu leirille tai ilmoittautuneet eivät saavu leiripäivään.

Keskustelimme opinnäytetyön riskeistä pitkään päihdetyötä tehneen diakonissa Reetta Sirkiän kanssa. Hän näki suurimpana riskinä opinnäytetyöhöme liittyen epävarmuuden, joka liittyy päihdetyön tekemiseen. Asiakkaisiin on vaikea saada kontaktia, tai he eivät saavukaan paikalle. Hän näki myös tietynlaisena riskitekijänä sen, että opinnäytetyönä toteutettavassa leiripäivässä työ ei ole ollut pitkäjänteistä eivätkä asiakkaat ole sitoutuneet meihin työntekijöihin. Kuitenkin jotkut heistä saattoivat olla sitoutuneita seurakunnan työntekijöihin tai leiripaikkaan. (Reetta Sirkiä, diakonissa, henkilökohtainen tiedonanto 12.9.2021.)

5.2 Toimintaympäristön kuvaus

Puurtilan seurakuntakoti sijaitsee Varkauden kaupungin alueella noin kahden kilometrin päässä keskustasta. Tilavan päärakennuksen lisäksi paikalla on myös rantasauna ja kota. Seurakuntakoti sijaitsee järven rannalla ja kesäaikaan siellä

on mahdollisuus esimerkiksi melomiseen ja sup-lautailuun. Puurtilan ympäristössä kulkee polkuja ja siellä on hyvät mahdollisuudet ulkoiluun. Osallistujilla oli aiempia kokemuksia paikasta aiemmista leireistä ja saimme kuulla muistoja esimerkiksi miesten pilkkikisoista.

Paikan läheisyys aiheutti pientä ihmisten vaihtuvuutta päivän aikana. Osa ihmisistä saapui myöhemmin ja vastaavasti osa ihmisistä lähti paikalta pois ennen päiväohjelman virallista loppumista. Tällaista ongelmaa ei ole leirikesköksissä, jonne kuljetaan yhteiskuljetuksin esimerkiksi linja-autoilla ja takseilla. Ryhmän vaihtuvuus saattaisi aiheuttaa ongelmia ryhmäytymisessä, luottamuksellisen ilmapiirin syntymisessä sekä ohjelman toteutuksessa. Toisaalta päihdekuntoutujien kanssa työskennellessä tällaista levottomuutta saattaa aiheuttaa myös levottomuus paikalla olevissa osallistujissa. Noin 10 hengen ydinporukka vietti leirillä koko päivän. Osallistujista enemmistö oli miehiä, mutta mukana oli myös naisia ja yksi perhe.

5.3 Leiripäivän kulku

Kerroimme leirin alussa aikataulun (Liite 1) ja ohjelman sekä esittelemme itsemme. Pyrimme rauhallisella kerronnalla luomaan rennon ja lämpimän ilmapiirin. Puurtilan seurakuntakodin salissa istuimme kahdessa pitkässä pöydässä niin, että kaikkien oli helppo kuulla ja nähdä toisensa. Ohjaajina huomioimme, miten sijoituimme leiriläisten sekaan, niin että esimerkiksi ruokailujen ja toiminnan aikana olimme helposti lähestyttävissä. Lisäksi pystyimme paremmin huomioimaan osallistujien erityistarpeet ja auttamaan esimerkiksi ruoan hakemisessa tai lapsen hoitamisessa. Päihdekuntoutujien leiripäivässä toiminnallisten osuuksien rinnalla yhtä tärkeä painoarvo oli vapaa-ajalla, hyvällä ruoalla ja saunomismahdollisuudella. Vapaa-ajalla asiakkailta oli mahdollisuus vertaistukeen ja -keskusteluun sekä henkilökohtaisiin kohtaamisiin leirin ohjaajien kanssa.

Osallistumme leiripäivän kaikkeen toimintaan kuntoutujien mukana yhtenä heistä. Samalla voimme tarkkailla, kuinka leiriläiset suhtautuvat päivän aikana tapahtuviin aktiviteetteihin sekä myös sitä, kuinka hyvin kuntoutujien fyysinen ja

henkinen jaksaminen kestävät niitä. Keskustelun omaisten ryhmähaastattelujen aikana pyrimme myös havainnoimaan ne leiriläiset, joiden oli vaikea porukassa saada ääntään kuuluviin. Näille hiljaisemmille ihmisille pyrimme järjestämään mahdollisuuden kahden keskiseen palautteen antoon ja keskusteluun rauhallisemmassa tilanteessa. Näin toivoimme saatavan osallisuuden kokemuksen kaikille leiriläisille päivän aikana.

Käytimme suunnittelemassamme leiripäivässä toiminnallisia menetelmiä kuten valokuvausta ja luonnossa liikkumista. Aloituksen ja tutustumiskierroksen jälkeen ohjeistimme leiriläisiä ulkoilun merkeissä ottamaan kännykkäkameralla kuvan jostakin itseään puhuttelevasta kohteesta tai vaihtoehtoisesti tuomaan ulkoa jonkin konkreettisen esineen kuten kiven tai lehden. Ohjeistus oli melko lavea: ota valokuva asiasta, joka kertoo jotain sinusta tai elämäntilanteestasi tai joka puhuttelee sinua. Toiminnallisen vaiheen jälkeen tulisi aina olla hyvin aikaa keskustelulle (Gothóni, 2014, s. 45). Ulkoilun jälkeen purimme tuotokset. Rauhallisessa keskusteluhetkessä jokainen sai kertoa, mitä valokuva itsessään herätti tai mitä se kertoo juuri tämänhetkisestä tunteesta. Jokainen leiriläinen kertoi omasta valokuvastaan tai luonnosta poimimastaan esineestä ajatuksia. Toiset halusivat jakaa enemmän ajatuksiaan ja omaa tarinaansa, toiset kertoivat vaan lyhyesti esimerkiksi syksyn kauniista ruskan värityksestä lehdestä. Tilanne oli luonteva ja sai aikaan rennon tunnelman.

Leirillä huomioimme liikunnan merkitystä esimerkiksi suunnittelemalla valokuvaustoiminnan niin, että lähdimme sitä varten kaikki liikkeelle ja ulos raikkaaseen ilmaan. Osallistujille tarjottiin mahdollisuuksia eri mittaisiin lenkkeihin oman liikuntakyvyn mukaan. Tiedostimme ryhmäläisten liikuntarajoitteet toiminnassa. Myös huonommin liikkuvia kannustettiin lähtemään hieman pidemmälle ohjaajien tuella. Jotkut osallistujista kävivät nauttimassa kauniista rantamaisemasta yhdessä toisten osallistujien kanssa ja jakoivat samalla vertaistukea toisilleen. Myös elämäntarinoiden jakamisen tarve ohjaajille oli nähtävissä ja toisaalta ryhmäytymisen ja tutustuminen jatkui liikunnallisen toiminnan myötä.

Kutsuimme leirille kokemusasiantuntijan kertomaan oman selviytymistarinansa. Mielestämme kokemusasiantuntijan vierailu lisäsi osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Löysimme sopivan kokemusasiantuntijan ottamalla yhteyttä Varkauden päihdeklinalle, josta sairaanhoitajan kautta saimme yhteystiedot. Kokemusasiantuntijana toimii kouluttautunut Susanna Karisniemi. Karisniemi saapui leirille ystävänsä kanssa lounaan aikaan. Hän toi leiriläisille avoimesti esille jännittävänsä esiintymistään ja sen vuoksi hän oli ottanut mukaan ystävän, joka kertoi olevansa myös päihdekuntoutuja. Karisniemi esiintyi ensimmäistä kertaa kokemusasiantuntijakoulutuksen käyneenä asiantuntijana. Hän ehti tutustua osallistujiin hyvin ennen oman osuuden aloitusta. Esiintymisensä aikana hän kertoi oman tarinansa vuosia kestäneestä päihdekierteestä. Leirille osallistujat pystyivät samaistumaan kertomuksessa kokemusasiantuntijan kertomiin elämänhaasteisiin esimerkiksi päihdehaittoihin, ihmissuhdeongelmiin ja retkahtamisiin.

5.4 Palautekeskustelu Savonkodilla

Järjestimme kaksi viikkoa leiripäivän jälkeen tapaamisen Savonkodilla. Savonkodilla pidetään perjantaisin asiakkaille porinaperjantai -tilaisuus. Porinaperjantaisissa on yleensä läsnä suurin osa Savonkodin asukkaista sekä iso osa päiväkävijöistä. Porinaperjantain yhteyteen järjestimme vielä mahdollisuuden esittää kehitysehdotuksia ja antaa palautetta leirin järjestelyistä. Paikalla oli suurin osa leiripäivään osallistuneista sekä muita Savonkodin asiakkaita. Myös muut kuin leirille osallistuneet saivat osallistua vapaamuotoiseen keskusteluun.

Palautekeskustelussa leiriläiset eivät enää varsinaisia kehitysehdotuksia toimintaan esittäneet vaan muistelivat leirin tapahtumia. Myöskään niiltä Savonkodin asiakkailta, jotka eivät olleet leirillä, ei uusia ehdotuksia tullut. Leirin tapahtumista eniten leiriläisiä jälkeinpäin oli puhuttanut kokemusasiantuntijan esiintyminen. Siihen leiriläiset olivat palanneet useaan kertaan Savonkodilla jälkeen päin. Tarina oli mietityttänyt ja koskettanut leiriläisiä.

Eräs leiriläisistä esitti oman näkökulmansa kokemusasiantuntijan vierailusta. Hänen mielestään tarinan painopiste olisi parempi saada toipumisprosessiin sen sijaan, että keskitytään päihdeiden alaisena koettuihin vastoinkäymisiin. Toipumis-

prosessissa koetut haasteet ja mahdolliset “retkahtamiset” olisivat hyvä samais- tumisen kohde ja loisi samalla uskoa omaan kuntoutumispolkuun mahdollisista hetkellisistä epäonnistumisista huolimatta. Tämä puheenvuoro sai hyväksyviä kommentteja muiltakin päihdekuntoutujilta.

Tapaamisen yhteydessä saatiin myös kuulla, että leiriläisten toivoma diakoniatyön- tekijän vierailut Savonkodille oli laitettu jo vireille. Ensimmäiset diakoniatyönteki- jän käynnit oli jo sovittu Savonkodin ohjaajan kanssa.

6 HAASTATTELUN TOTEUTUS

Tutkimme leiripäivässä haastattelujen avulla, millaisia kokemuksia päihdekun- toutujilla on seurakunnan diakoniatyöstä ja millä tavalla diakoniatyötä voisi kehit- tää vastaamaan paremmin päihdekuntoutujien tarpeita. Koska leiripäivän enim- mäisosallistujamäärä oli koronarajoitusten vuoksi rajattu 15 henkilöön, oli mah- dollisuus, että aineisto jää helposti suppeaksi. Valitsimme matalan kynnyksen keinot haastattelujen tekemiseen, jotta meillä olisi mahdollisuus saada osallistu- jien ääni kuuluviin tulevan toiminnan suunnittelussa mahdollisimman laajasti. Haastattelut olivat vapaaehtoisia ja ne eivät olleet edellytys leirille osallistumiseen.

Toteutimme haastattelut leiripäivässä yksilohaastatteluina tai pienissä ryhmissä. Teimme teemahaastatteluja vapaasti jutellen ja keskustellen asiakkaiden toivei- den ja kuulluksi tulemisen tarpeen mukaan. Valmiit kysymykset toimivat haastat- telujen runkona. Huomioimme haastateltavien erilaisuuden. Teimme muistiinpa- noja myöhempää analysointia varten, mutta haastattelujen nauhoittaminen olisi saattanut tehdä tilanteesta epämiellyttävän haastateltavalle ja näin ollen tiedon keruu olisi voinut jäädä suppeammaksi.

Aineiston keräämisessä tulee kiinnittää huomiota, että kysymykset pyrkivät anta- maan vastauksia ongelman ratkaisemiseen. Kysymykset muotoillaan niin, että

niihin on helppoa vastata kuvaillen omia ajatuksiaan. Sopivia kysymyssanoja ovat mitä, miten ja miksi. (Airaksinen & Vilkka, 2003, s. 63–64.) Ideoita haastattelukysymyksiin pohdimme yhdessä Varkauden seurakunnan diakoniatyön kanssa, jotta opinnäytetyömme kehittäisi heidän päihdekuntoutujille suunnattua toimintaa.

6.1 Aineiston analysointi

Haastatteluista saamamme tieto on työn lähteenä arvokasta. Kerätyn aineiston analysointi on yksi tärkein tutkimuksen vaihe. Analyysivaiheessa tutkija saa usein vastauksia hakemiinsa kysymyksiin. Tallennettu laadullisen aineiston käsittely aloitetaan mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen. Tallennettu aineisto kirjoitetaan puhtaaksi, jolloin puhutaan litteroinnista. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 221–223.) Analyysin tarkoitus on selkeyttää aineistoa sekä tuoda mahdollista uutta tietoa aiheesta. Analyysillä pystytään selkeyttämään aihetta myös silloin, kun tutkimustulokset vaikuttavat hajanaisilta (Eskola & Suoranta, 2014, s. 138.)

Laadullisen aineiston analyysitekniikoita on useita ja niiden käyttö riippuu aineiston laadusta. Teemahaastattelulla kerätty aineisto vaatii luokittelua, jossa voi hyödyntää jo aiemmin laadittua teemahaastattelurunkoa. Teemahaastattelurungon luomisessa käytetään jo aiemmin kerättyä teoreettista tietoa ja käsitteitä. Haastatteluaineiston purkaminen tapahtuu aineiston siirtämiseen paperille. Tulokinnallisuutta tulee tarkastella tässä kohtaa tutkimusta kriittisesti ja purkaa aineistoa niin sanotusti suoria lainauksia käyttäen. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 152–154.) Laadullisella tutkimuksella kerätty aineisto voi toimia päättelyn ja argumentoinnin tukena eikä sitä tarvitse analysoida yhtä tarkasti kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä riittää, että tieto on suuntaa antavaa. (Airaksinen & Vilkka, 2003, s. 57–58, s. 63–64.)

Haastattelutilanteisiin osallistuivat kaikki leirin osallistujat. Leirin osallistujamäärä vaihteli päivän aikana 10 ja 15 henkilön välillä. Jotkut osallistujista vastasivat laajemmin ja toiset vain johonkin kysymykseen. Kirjalliseen haastattelulomakkee-

seen vastauksia antoi kahdeksan (8) osallistujaa. Pehdyimme aineistoon tarkasti useaan kertaan lukemalla vastaukset ja litteroimalla ne. Useaan kertaan lukemalla aineisto alkoi avautua paremmin. Analysoimme aineiston nopeasti leirin jälkeen, jotta myös suullisesti käytyt keskustelut olivat tuoreessa muistissa. Kirjallisten lomakkeiden vastaukset olivat joidenkin vastaajien kohdalla niin suppeita tai epäselviä, että tutkimustulosten kohdalla on luotettavampaa antaa suora lainaus vastauksesta.

Sisällön analyysillä pyrimme selvittämään, millaisia asioita haastatteluista nousee. Lähestymistapamme on temaattinen analyysi. Litteroimme vastaukset niin, että vastaajat numeroitiin ja haastattelukysymyksiä alle kokosimme kysymyksiin tulleet vastaukset. Pienen vastaajamäärän takia emme erotelleet vastaajia sukupuolen mukaan. Suullisten haastattelujen vastauksia kirjassimme ylös leiripäivän aikana ja niitä litteroitiin ilman numerointia kysymyksiä alle. Litterointia seurasi luokittelu ja teemoittelu. Löysimme haastattelujen pohjalta kategoriat, jotka ovat diakoniatyön sisältöön, toiminnan hengellisyyteen ja koronan vaikutuksiin liittyvät vastaukset.

6.2 Haastattelun tulokset

Haastattelukysymyksiä oli, mitä mielikuvia sinulla on diakoniatyöstä ja koetko tullee kuulluksi diakoniatyössä. Teemoittelun seurauksena yhdistelimme näiden kysymyksiä vastauksia, koska ne olivat niin samankaltaisia. Vastauksissa tuli esille erityisesti ruoka-apu, taloudellinen apu kuten laskujen maksaminen ja seurakunnan tilojen käyttäminen tapahtumiin. Yksi haastateltavista vastasi: ”Ihmisten kohtaamista ja tukemista kristillisen arvopohjan mukaisesti”.

Sekä vapaasta keskustelusta että vastauslomakkeista kävi ilmi henkisiä ja fyysisiä kynnyksiä seurakunnan toimintaan osallistumiselle. Keskusteluista kävi ilmi, että kirkkoon tai seurakuntakeskukselle on vaikea päästä liikuntarajoitteiden ja kuljetusongelmien vuoksi. Yksi vastaajista mainitsi myös henkiset esteet: ”päih-teistä vaikea puhua – hävettää” ja ”ei ole uskaltanut mennä”.

Seurakunnan diakoniatyön kehittämistarpeet tulivat esille haastattelukysymyksistä, millaista tukea kaipaavat seurakunnan diakoniatyöltä elämässä ja millaista toimintaa toivoisit seurakunnan järjestävän tulevaisuudessa. Vastauksissa toistuivat retki- ja leiritoiveet, mutta myös henkilökohtaisia kohtaamisia ja keskusteluja kaivattiin. Lisäksi vastauksista kävi ilmi toiveet vertaisryhmistä ja vapaaehtoistoiminnasta. Vapaassa keskustelussa tuli esille toive diakoniatyön jalkautumisesta Savonkodille tai muuten asiakkaiden luokse. Esteistä johtuen osallistuminen esimerkiksi jumalanpalvelukseen koettiin hankalana, mutta Savonkodilla hengellisiin tilaisuuksiin osallistuminen olisi mahdollista. Diakoniatyön jalkautumisen seurauksena kynnyks kohtaukselle pienenee. Tämä mahdollistaisi myös henkilökohtaiset keskustelut työntekijän kanssa.

Kysyimme leiriläisiltä, vaikuttaako diakoniatyön hengellisyys toimintaan osallistumiseen. Olimme asettelleet valmiin kysymyksen: ”Onko hengellinen näkökulma este vai mahdollisuus?”. Huomasimme, että kysymyksen asettelu olisi ollut parempi määrälliseen analyysiin, jossa olisimme laskeneet, kuinka monta ”este” ja kuinka monta ”mahdollisuus” vastausta olisimme saaneet. Onneksi puolistrukturoitu avoin haastattelu antoi meille mahdollisuuden keskustelunomaisessa tilanteessa kysyä asiasta laajemmin ja saimme kuitenkin myös vastauksia, jotka mahdollistivat laadullisen tarkastelun. Leiriläisten enemmistö ei nähnyt hengellisyyttä esteenä. Yksi vastaajista ilmoitti olevansa ateisti ja hänelle hengellisyys oli este. Toinen vastasi: ”ei haittaa, vaikka ei itse usko, kuuntelee mielellään.” Lopuissa vastauksissa hengellisyys nähtiin enemmän mahdollisuutena. Yhden vastaajan mielestä hengellisyys on ”tuki ja toivo elämässä”. Toisesta vastauksesta kävi ilmi, että hengellisyys on ”mahdollisuus, rukous antanut voimaa”. Yhdessä lomakkeessa vastaus jätti paljon tulkinnan varaan: ”mahdollisuus rikkoo ennakkoluuloja”. Myös vapaassa keskustelussa kävi ilmi, että nekään henkilöt, jotka eivät kokeneet uskovansa, eivät nähneet hengellisyyttä tai siitä puhumista esteenä seurakunnan toimintaan osallistumisessa. Päinvastoin moni koki hengellisyyden olevan tärkeä osa toimintaa.

Päivän lopuksi pidimme leiripaikan kodalla loppuhartauden ja luimme yhdessä herran siunauksen. Hetkessä ei ollut paikalla enää kaikki leirille osallistujat, mutta

ilmapiiri oli niin hyvä, että myös osallistujat halusivat jakaa itselleen tärkeitä rukouksia kuten Tyyneysrukous. Eräs leiriläinen halusi lukea ääneen AA-liikkeen päivän tekstin, jonka sisältö oli myös hengellinen. Myös diakoni mainitsi palautteessa tuon hetken kodalla olleen yllättävä ja mieleenpainuva.

Kysyimme leiriläisiltä, kuinka he ovat kokeneet covid-19-epidemian vaikuttaneen heidän elämäänsä. Suurin osa vastaajista kertoi, ettei covid-19 ole paljoa vaikuttanut tai lomakevastauksissa kohta oli jätetty tyhjäksi. Epidemiasta johtuvat rajoitukset ovat ehkä hiukan hankaloittaneet heidän arkeaan, mutta muuta vaikutusta sillä ei ole ollut. Kaksi vastaajaa sanoi kuitenkin yksinäisyyden lisääntyneen. Yksinäisyyden lisääntyminen on vaikuttanut myös juomisen lisääntymiseen. "Juominen lisääntyi, koska ei muuta tekemistä". Ennako-oletuksistamme huolimatta aihe ei ollut kovin merkittävä päihdeleirin osallistujille.

6.3 Johtopäätökset

Tapasimme diakoni Piia Paanasen vielä leirin jälkeen. Saimme häneltä hyvää palautetta onnistuneesta leiripäivästä. Paananen kertoi, että osallistujien kehittämissuhteet on huomioitu seurakunnassa. Leiritoiminnan tärkeys kävi ilmi sekä asiakkaiden haastatteluissa että työntekijöiden näkökulmasta. Leirit ovat olleet suosittuja varsinkin silloin, kun kohderyhmä on rajattu tietylle ryhmälle. Useammassa vastauksissa toivottiin retkiä ja leirejä. Totesimme, että yön yli kestävät leirit helpottaisivat ryhmäytymistä ja luottamuksellisen ilmapiirin syntymistä. Myös joku leirille osallistujista mainitsi yön yli kestävä leirin mielekkäämpänä. Kuitenkin covid-19-tilanne on pitkään aiheuttanut sen, että yön yli leirejä ei ole järjestetty. Lisäksi leiritoiminnassa olisi tärkeää työntekijöiden pysyvyys ja leirien säännöllisyys.

Havaitimme päihdekuntoutujien tavoittamisen haastavaksi. Kysyimme leiripäivään osallistuneilta, kuinka moni oli nähnyt leirin mainoksen ja paljastui, ettei yksikään ollut nähnyt sitä lehdessä tai sosiaalisessa mediassa. Niiden kautta ei tullut yhtään ilmoittautumista leirille ja tästä voimme päätellä, että päihdekuntoutujia

ei tavoiteta hyvin kyseisten kanavien avulla. Myöskään diakonien henkilökohtaiset kutsut omille asiakkailleen eivät tuoneet leiripäiväämme yhtään ilmoittautumista. Parhaiten tavoitimme osallistujat yhteistyökumppanimme Savonkodin avulla. Olimme Savonkotiin yhteydessä useita kertoja ja sen henkilökunnan aktiivisuuden ja markkinoinnin avulla saimme tavoitettua osallistujia leiripäivään parhaiten. Lisäksi saimme kuulla, että ilmoittautuneille oli tärkeää tietoa siitä, että leiripäivään osallistuu heille valmiiksi tuttuja henkilöitä. Se, että osallistujat linkittyvät vahvasti Savonkodin toimintaan, herätti meissä kysymyksen, keitä emme tavoittaneet ja jäikö joku toiminnan ulkopuolelle. Pohdimme myös, kuinka diakoniatyö saisi paremmin kannustettua omia asiakkaitaan mukaan leiritoimintaan.

Pohdimme, miksi emme saaneet covid-19-epidemian vaikutuksista aikaan keskustelua. Johtuuko tämä siitä, että päihdekuntoutujat ovat tottuneet elämässään vastoinkäymisiin ja jatkuvaan epävarmuuteen vai olisiko kyse enemmän siitä, että koronan vaikutukset eivät vielä näy päihdekuntoutujien arjessa? Myöskään kovin laajaa tutkimustietoa ei ole talvella 2022 aiheesta saatavilla. Tuoreen tutkimuksen mukaan (Partanen & Suvisaari, 2020, s. 89) arvioidaan, että covid-19-epidemian ensimmäisen aallon aikana yleinen alkoholin käyttäminen on vähentynyt, mutta päihdehuollossa asioivilla se on arvioitu lisääntyneen ja ongelmien vaikeutuneen. Jotkut asiakasryhmät kärsivät palveluiden saatavuuden huononemisesta ja toimintojen supistumisesta. Syrjäytyneiden päihdeongelmaisten matalan kynnyksen palvelu heikentyivät.

Toteamme haastattelujen perusteella, että päihdekuntoutujat kaipaavat matalan kynnyksen toimintaa, henkilökohtaisia kohtaamisia ja diakonin jalkautumista ihmisten luokse. Diakoniatyön palvelut tunnettiin melko hyvin, mutta asiakkaat mainitsivat useasti leiripäivän aikana fyysisistä ja henkisistä esteistä mennä seurakuntakeskukselle. Haastatteluissa näkyvät kehittämissuhteudet ovat hyvin linjassa Suomen evankelisluterilaisen kirkon strategian kanssa. Vaikka sinällään tutkimustuloksista ei tullut juurikaan uusia näkökulmia verrattuna strategiaan, haastattelujen perusteella voimme todeta, että muutostarpeet ovat todellisia paikallisseurakuntatasolla.

Kirkon strategia kannustaa kirkon työntekijöitä erilaisiin kumppanuuksiin (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2020, s. 8). Totesimme jo leirin mainostamisvaiheessa kumppanuuksien ja verkostojen olevan tärkeä osa markkinointia. Teimme alusta asti yhteistyötä päihdeklonikan ja Savonkodin kanssa, mutta vieläkin tärkeämmäksi verkostot osoittautuivat sen jälkeen, kun ilmoittautuneita saunailtaan ei määräaikaan mennessä tullut. Loppujen lopuksi Savonkodin työntekijöiden kannustus oli merkittävässä osassa osallistujien tavoittamisessa.

Lisäksi kirkon strategiassa tärkeiksi teemoiksi nousevat yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset (Suomen evankelisluterilainen, kirkko 2020, s. 6). Huomioimme yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset leirin toimintaa suunniteltaessa, mutta totesimme niiden olevan tärkeitä myös leirille osallistumisen kannalta. Leirille osallistuminen koettiin helpompana, kun tiedettiin, että sinne on tulossa tuttuja ihmisiä Savonkodilta. Lisäksi vertaiskokemukset rakensivat leiripäivässämme yhteisöllisyyttä. Osallisuuden kokemusten toive näyttäytyi myös haastattelukysymyksen vastauksessa, jossa toivottiin vapaaehtoistoimintaa. Yhteistoiminta vapaaehtoistyössä koetaan kohtaamisten, hengellisyyden ja ryhmätoiminnan lisäksi merkittävänä yhteisöllisyyttä rakentavana tekijänä seurakunnassa (Thitz, 2013, s. 85).

Strategia tuo esille sen, että vaikka kirkon ja seurakuntien tilojen tulisi olla avoinna kaikille, on edelleen lähdeävä myös sinne, missä ihmiset ovat (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2020, s. 3). Tämä toive nousi keskeiseksi haastatteluissa ja konkreettiseksi toteutettavaksi käytännön toimeksi seurakunnan diakoniatyölle. Diakoniatyön jalkautuminen Savonkodille käynnistettiin jo ennen opinnäytetyön valmistumista.

Strategiassa mainitut yhdessä tekemisen kulttuuri ja osallisuus (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2020, s. 6–8) tuli konkreettisesti esiin leiripäivässä. Toiminta suunniteltiin niin, että kaikilla oli mahdollisuus osallistua esteettömästi ja toisaalta yhdessä leiriläisten kanssa pystyimme päivän aikana muokkaamaan ohjelmaa kaikille mieleiseksi ja sopivaksi. Viimeistä iltahetkeä myöten teimme päivän yhdessä leiriläisten kanssa. Ihanteellisessa tilanteessa leiriläiset saivat osal-

lisuuden kokemuksia myös haastattelututkimuksesta, joka päivän aikana toteutettiin. Sen kautta jollekin saattoi tulla tunne, että voi vaikuttaa seurakunnan toiminnan sisältöön. On mahdollista, että tulevaisuudessa Savonkodilla seurakunta tavoittaa ihmisiä myös siksi, että tämä on yhdessä leirillä toivottu ja suunniteltu toimintamuoto.

7 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Opinnäytetyömme eettiset lähtökohdat nousevat sosiaalialan ammattihenkilön eettisistä ohjeista sekä diakoniatyöntekijän eettisistä ohjeista. Diakoniatyöntekijöiden eettisistä ohjeista nostaisimme leirityössä esille erityisesti ilon ja toivon, luottamuksellisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulman (Diakoniatyöntekijöiden liitto, 2016). Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeistukset tulee tuntea ja sisäistää kokonaisuudessaan. Kuitenkin meidän tulee tuntea erityisesti sosiaalialan arvot ja eettiset menettelytavat. (Talentia, 2017).

Toiminnallisten menetelmien käytön eettisiä periaatteita ovat luottamuksellisuus, vapaaehtoisuus, turvallisuus, ilmaisun vapaus, hyväksikäytön ja vahingoittamisen estäminen sekä tasa-arvo ja kuulluksi tuleminen. Erittäin tärkeää on, että ihminen saa itse määritellä ja kuvata kokemuksiaan. (Gothóni, 2014, s. 45.)

Erittäin hienotunteisuutta pohdittiin jo mainoksien suunnitteluvaiheessa. Jouduimme muun muassa pohtimaan sitä, mitä terminologiaa käytämme leiripäivän kohderyhmästä mainoksissa ja millaisissa tilanteissa yhteistyökumppanimme on sopivaa mainostaa leiripäiviämme. Lisäksi keskustelimme lehtihaastattelua tehdessämme paljon siitä, millaisen viestin haluamme lehtiartikkelilla välittää. Erittäin tärkeää on, että päihdekuntoutujat eivät koe olevansa tutkimuskohteita vaan osallistuvat heidän elämäänsä iloa tuovaan leiripäivään ilman vaatimuksia.

Päivän aluksi kerroimme osallistujille, keitä olemme, miksi haastattemme ja minne vastaukset päätyvät ja kuinka haastateltujen anonyymiys säilyy. Tämä on tärkeää luottamuksellisen suhteen muodostumisen kannalta haastattelijan ja haastateltavan välillä (Ruusuvuori & Tiittula, 2005, s. 17). Haastattelimme leiriläisiä päivän mittaan ohjelman lomassa. Mainitsimme myös aina ennen henkilökohtaisen tai ryhmähaastattelun alkua, että kysymme juuri sillä hetkellä kysymyksiä tutkimusta ja kehittämistä varten. Näin saimme eroteltua tilanteen muusta vapaaammasta keskustelusta.

Luottamussuhteen luomisen vuoksi näimme tarpeelliseksi, että ennen leiripäivää järjestäisimme saunaillan, jossa tulemme tutuiksi toisillemme. Luottamussuhteen luominen ja ryhmäytyminen on arvokasta tiedon keruun onnistumisen kannalta keskustelujen avulla. Saunaillan peruuntumisen vuoksi epäselväksi jäi, millainen merkitys sillä olisi ollut luottamussuhteen syntymisen kannalta.

Vastuullisuudessa huomioimme myös Suomen-evangelisluterilaisen seurakunnan Turvallinen seurakunta -julkaisun ja sen turvallisuusohjeistukset. Seurakunnan velvollisuus on laatia turvallisuutta varmistavat ohjeistukset. Nämä ohjeistukset sisältävät viikkotoiminnan, retki- ja leiritoiminnan sekä yksittäiset tapahtumat. Ohjeistukset kootaan turvallisuusasiakirjaan. Lisäksi leiristä tulee lattia turvallisuussuunnitelma, joka tulee turvallisuusasiakirjan liitteeksi yksittäisen toiminnan turvallisuudesta suunnittelusta tai tapahtumapaikasta. Turvallisuussuunnitelmassa ennakoidaan leiriin, leiripaikkaan, osallistujiin, työntekijöihin ja vapaaehtoiisiin sekä toimintaan liittyviä riskejä. Lisäksi siitä löytyvät ohjeet ja toimintasuunnitelmat erilaisiin ongelmatilanteisiin ja työntekijöiden alkusammutus- ja ensiaputaidot. Turvallisuussuunnitelman laatii leirin ohjelma- ja turvallisuusvastuussa oleva henkilö (Liite 3). Turvallisuusasiakirjaan perehtyy koko leirin henkilöstö ja sen on oltava saavutettavissa koko leirin ajan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2018, s. 54.)

Haastattelututkimusta tehtäessä on oltava tarkkana monenlaisissa eettisissä kysymyksissä. Meidän opinnäytetyömme kannalta keskeistä oli yhteistyösopimus tilaajan eli Varkauden seurakunnan kanssa. Haastattelujen luottamuksellisuudelle on tärkeää myös täyden anonymiteetin varmistaminen haastateltavalle ja

haastattelusta syntyvälle materiaalille. Luottamuksellisuuteen liittyy myös se, että haastateltava tietää miksi ja minne haastattelun tuloksia käytetään. Kerroimme haastattelun tarkoituksen leiriläisille päivän aluksi. Leiriläiset esittivät myös itse tarkentavia kysymyksiä aiheesta. He halusivat muun muassa varmistaa, ettei vastaajia voida tunnistaa jälkeempään. Myös se, kuinka laaja lukijakunta opinnäytetyöllä mahdollisesti olisi, kiinnosti osallistujia.

Haastattelijan tulee muistaa, ettei yksikään haastattelu ole koskaan täysin arvovapaa, vaan haastattelijan arvomaailma ja asenne vaikuttavat taustalla. Siksi onkin tärkeää, että haastattelijalla kunnioittaa aina haastateltavaa, luottamuksen ja ihmissuhteen synnyn edistämiseksi. (Oinas, 2004, s. 216.) Tämän takia oli tärkeää tiedostaa haastattelutilanteissa se, ettemme johdattele vastauksia mihinkään suuntaan vaan annamme tilaa haastateltavan omalle ajattelulle.

8 POHDINTA

Jo opinnäytetyömme suunnitteluvaiheessa totesimme, että työssämme on kaksi näkökulmaa: käytännön työn näkökulma leiritoiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta sekä seurakunnan diakoniatyön kehittämisen näkökulma. Näitä kahta näkökulmaa yhdisti kiinnostus päihdekuntoutujien kanssa työskentelyyn ja sen erityispiirteet. Huomasimme kahden eri näkökulman myös aiheuttavan haasteita opinnäytetyön suunnittelu- ja kirjoittamisvaiheessa. Ajoittain oli vaikea jäsentää nämä kaksi asiaa selkeäksi kokonaisuudeksi. Vaikka opinnäytetyö oli toiminnallinen, se lähti seurakunnan diakoniatyön kehittämistarpeista. Näistä syistä johtuen kokonaisuuden hahmottaminen oli ajoittain haastavaa ja sitä täytyi tarkentaa myös kesken opinnäytetyöprosessin.

Toiminnallinen opinnäytetyö antoi meille välineitä teorian ja käytännön työn yhdistämiseen. Taitojen ja tiedon yhdistäminen tuotti meille paljon hyödyllistä osaamista tulevaan mahdolliseen sosionomin tai diakonin työhön. Saimme kokemusta

käytännön työn suunnittelusta ja toteutuksesta, koimme haasteita ja opimme niistä, sekä saimme hienoja kokemuksia kohtaamisista. Toisaalta saimme opetella tutkimuksen tekemistä ja kehittävää otetta työssä. Kokonaisuutena työn tekeminen harjoitti esimerkiksi työelämäyhteistyöhön, kokonaisuuden hallintaan, kehittämistyöhön ja osaamiseen ilmaisuun.

Opinnäytetyön rinnalla kulkevat muut opintojaksot sekä diakoniatyön harjoittelu antoivat mahdollisuuksia kuulla käytännön kokemuksia opinnäytetyötämme varten ja oppia prosessista aiempien kokemusten kautta. Yhteistyö työelämän kanssa mahdollisti myös käytännön ratkaisujen kriittiseen tarkasteluun. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii tilanne, kun leiripäiväämme ei ollut ilmoittautunut riittävästi osallistujia. Tilanteessa meillä oli mahdollisuus kysyä useammalta päihdekuntoutujien kanssa töitä tehneeltä, mitä voisimme tehdä lisää tai toisin ja millaiset asiat voisivat vaikuttaa ilmoittautumisien määrään. Ammatillinen vertaistuki ja verkostoihin tutustuminen auttoi meitä eteenpäin prosessissa.

Saimme myös huomata, kuinka pienen pintaraapaisun käytännön työstä saamme opinnäytetyöprosessissa. Pitkäjänteinen työ olisi ensiarvoisen tärkeää päihdekuntoutujien kanssa työskennellessä. Lyhyehkössä opinnäytetyöprosessissa luottamussuhteen syntyminen jää keskeneräiseksi. Päihdekuntoutujat sitoutuvat helposti työntekijään ja myös ryhmään. Uskomme, että yksi tekijä siihen, että luottamussuhde jää keskeneräiseksi, ovat päihdekuntoutujien häpeän kokemukset.

Tavoitteemme leiripäivän suhteen toteutuivat hyvin. Opinnäytetyömme käytännön osuus onnistui ja saimme paikalle riittävän osallistujamäärän covid-19-epidemian ja kohderyhmään liittyvistä riskeistä huolimatta. Leiripäivästä saamamme palaute kertoi onnistumisesta. Leiripäivän ilmapiiri oli avoin ja olimme yhdessä oppimassa ja ihmettelemässä päihdekuntoutujien elämää. Aito kiinnostus tehdä työtä päihdekuntoutujien kanssa, kohdata heitä ja olla dialogisessa vuorovaikutuksessa näkyi leirillämme, vaikkei sitä voi mitata erityisesti tutkimustuloksissa. Kasvoimme ammatillisesti huomatessamme, kuinka suuri merkitys meillä sosiaa-

lialalla ja kirkon työssä on tuoda heikompiosaisten ääntä kuuluviin. Päihdekuntoutujien kuulluksi tuleminen ja äänen nostaminen seurakunnan työn kehittämässä nousivat tärkeimmiksi teemoiksi.

Odotimme, että haastattelu päihdekuntoutujille suunnatun diakoniatyön kehittämistä olisi tuottanut meille enemmän tietoa. Huomasimme, että tämä kohde-ryhmä vastasi lomakehaastatteluun suppeasti. Myöskään keskustelunomaiset vuorovaikutustilanteet eivät antaneet kovin paljon lisää kehittämideoita. Kuitenkin keskustelut vahvistivat ajatustamme siitä, että päihdekuntoutajat tarvitsevat ja hyötyvät matalankynnyksen toiminnasta sekä siitä, että seurakunta jalkautuu sinne, missä seurakuntalaiset ovat.

Osallisuus on kulkenut teoreettisena tietona läpi koko opintojemme sekä sosiaali- ja kirkonalan opinnoissa. Osallisuus nousi tärkeäksi teemaksi myös useimmissa kokoamisemme lähdemateriaaleissa, jotka liittyivät opinnäytetyömme teemoihin osallisuus, päihdekuntoutuja ja diakoniatyö. Osallisuuden teemat konkretisoituivat opinnäytetyömme käytännön toteutuksessa. Huomasimme, että osallisuus on tärkeä teema sekä leirityön menetelmissä, vertaiskokemuksissa että tulevaisuuden työskentelymenetelmissä sosionomin tai diakonin työssä.

Opinnäytetyöprosessi eteni hyvin suunnitellun aikataulun mukaan. Yksin kirjoittaminen ei ollut helppoa ja jo varhaisessa vaiheessa huomasimme, että ryhmässä kirjoittaminen vaati lukuisia yhteisiä tapaamisia ja hyvää yhteistyötä. Prosessin vaiheittainen eteneminen vaati kaikilta ryhmän jäseniltä tiivistä sitoutumista ja aikataulutusta. Koimme tärkeäksi sen, että pohjalla oli riittävästi opintoja ja että saimme ryhmäytyä rauhassa ja etsiä meitä kiinnostavaa opinnäytetyön aihetta ennen tämän työskentelyn alkamista. Olemme tyytyväisiä lopputulokseen ja kasvaneet sekä henkilökohtaisella tasolla että tulevina sosiaalialan ammattilaisina opinnäytetyön prosessin aikana.

LÄHTEET

- Airaksinen, T. & Vilkka, H. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Tammi.
- Diakoniatyöntekijöiden Liitto & Diak. (2016). *Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet*. Saatavilla 13.1.2022 https://www.dtl.fi/media/dtl_eettisetohjeet_2016.pdf
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Gothóni, R. (2014). *Auttava kohtaaminen 2 - Sielunhoidon menetelmät ja käytäntö*. Kirjapaja.
- Hietala, O. & Rissanen, P. (2015). *Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta: Kokemusasiantuntija - hoidon ja avun kohteesta omien kokemusten jakajaksi sekä palveluiden kehittäjäksi*. Kuntoutussäätiö: Mielenterveyden keskusliitto.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Tammi.
- Jääskeläinen, I. (2002). Diakoniatoiminnan muodot. Teoksessa R. Helosvuori (toim.). *Diakonian käsikirja*. Kirjapaja
- Korkiala, T. (2015). *Liikunnalla lisää osallisuutta: Selvitys soveltavan liikunnan ja osallisuuden edistämisen hyvistä käytännöistä*. Kuntoutussäätiö.
- L1054/1993. Kirkkolaki. Saatavilla 14.2.2022 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- L1055/1993. Kirkkojärjestys. Saatavilla 14.2.2022 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=diakonia>
- L41/1986. Päihdehuoltolaki. Saatavilla 22.7.2021 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>
- Lehto, M., Rönkkö, S., Salo, A. & Valkonen, S. (2011). *Mahdollisuuksia muutokseen: Ohjaajan kirja*. Mielenterveyden keskusliitto & Sininauhaliitto.
- Mattila-Aalto M. (2013). Päihdekuntoutuksen asiakkaan toimijuuden ja sitoutumisen perusteet. Teoksessa: M. Laitinen & A. Niskala, *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä* (s. 375–404). Vastapaino.

- Oinas, E. (2004). Haastattelu: kokemuksia, kohtaamisia, kerrontaa. Teoksessa M. Liljeström. *Feministinen tietäminen: keskustelua metodologiasta* (s. 209-227). Vastapaino.
- Partanen, A & Suvisaari, J. (2020). Päihde- ja mielenterveyspalvelut. Raportissa: L. Kestilä, V. Härmä & P. Rissanen (toim.), *Covid-19- epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen, Asiantuntija arvio, syksy 2020* (s. 89–94). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140661/URN_ISBN_978-952-343-578-0.pdf?sequence=1
- Puuska, K. (2012). Diakoniatyö ryhmissä ja lähiyhteisöissä. Teoksessa R. Gothóni, R. Helosvuori, K. Kuusimäki, & K. Puuska, (toim.), *Kantakaa toistenne kuormia: Diakoniatyön perusteet ja käytäntö* (s. 111–150). Kirjapaja.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2005). *Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Vastapaino.
- Salo-Chydenius, S. (5.12.2017). Toiminnalliset ja luovat menetelmät. A-Klinikkasäätiö. *Päihdelinkki*.
<https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihdeytymenmenetelmat-ja-koulutus/toiminnalliset-ja-luovat-menetelmat>
- Salo-Chydenius, S., Holmberg, J., & Partanen A. (2015). Riippuvuuskäyttäytyminen. Teoksessa A. Partanen, J. Holmberg, M. Inkinen, M. Kurki, S. Salo-Chydenius, *Päihdehoitotyö* (s. 15–38). Sanoma Pro Oy.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko (2005). *Päihdestrategia*. Saatavilla 13.12.2021 <https://evl.fi/documents/1327140/52567038/kirkonpaihdestrategia.pdf/993807a8-34b0-bb3d-1259-3e90f86e8747?t=1620279650634>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko (2018). *Turvallinen seurakunta*. Saatavilla 25.4.2021 <https://evl.fi/documents/1327140/44385363/turvallinen-seurakunta-julkaisu.pdf>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko (i.a). *Diakonia*. Saatavilla 14.7.2021 <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Diakonia>

- Suomen evankelis-luterilainen kirkko (2020). *Ovet auki: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026*. Kirkkohallitus. Saatavilla 16.1.2022 <https://evl.fi/documents/1327140/52567038/Ev.lut.kirkko-strategia.pdf/9fb95410-78a0-6ace-a331-aa2c31b869c5?t=1600781363026>
- Talentia (2017). *Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet*. Saatavilla 16.1.2022 <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>
- Thitz, P. (2013). *Seurakunta osallisuuden yhteisönä*. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- TTY Palvelut OY (i.a.). Asumispalvelut Savonkoti. Saatavilla 16.1.2022 <https://www.tyoterapinen.net/asumispalvelut/>
- Valkonen, S. (2011). *Mahdollisuuksia muutokseen: Ohjaajan kirja*. Mielenterveyden keskusliitto: Sininauhaliitto.
- Valtonen, M. (2020). Kohtaamisen teologiaa- dialogin siunaus. Teoksessa P. Thitz, M. Malkavaara, L. Rättyä & M. Valtonen (toim.) *Diakonisen hoitotyön perusteet ja käytännöt* (s. 89–103) (Diak opetus 6) https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/345797/DIAK_Opetus_6_web.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Varkauden kaupunki (i.a.). Sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Mielenterveys- ja päihdepalvelut. Jalkautuva päihdetyö. Saatavilla 14.2.2022 <https://www.varkaus.fi/sosiaali-ja-terveystyöpalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/jalkautuva-paihdepsykiatria?navref=side-menu>
- Varkauden kaupunki (i.a.). Sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Mielenterveys- ja päihdepalvelut. Päihdekliniikka. Saatavilla 14.2.2022 <https://www.varkaus.fi/hyvinvointi-ja-terveys/mielenterveys-psykiatria-ja-riippuvuudet/yhteydenotto-mielenterveysasioissa-1?navref=side-menu>
- Varkauden seurakunta (2021). *Strategia*.
- Varkauden seurakunta (i.a.). *Apua ja tukea*. Saatavilla 2.2.2022 <https://www.varkaudenseurakunta.fi/apua-ja-tukea/arjen-ongelmat>
- Vilkkä, H. (2015). *Tutki ja kehitä* (4. uud.p.). PS-kustannus.

LIITE 1. Leiripäivän ohjelma

Leiripäivän ohjelma

Aamukahvit

9.30 Leiripäivän yhteinen aloitus

10.00 Yhteistä toimintaa: valokuvausta ja ulkoilua

11.30 Lounas

12.30 Kokemusasiantuntija Susanna Karisniemi

Aikaa keskustelulle

14.00 Päiväkahvit

14.30 Saunat/pelailua/haastatteluja

15.45 Kodalle makkaran paistoon

16.45 Yhteinen leiripäivän päätös ja hartaus kodalla

LIITE 2. Teemahaastattelun runko

1. Mitä mielikuvia sinulla on diakoniatyöstä?
2. Koetko tulleesi kuulluksi diakoniatyössä? Millaisessa tilanteessa?
3. Onko hengellinen näkökulma este vai mahdollisuus?
4. Minkälaista tukea kaipaat seurakunnan diakoniatyöltä elämässäsi?
5. Millaista toimintaa toivoisit seurakunnan järjestävän tulevaisuudessa?
(ryhmät, leirit, henkilökohtaiset kohtaamiset, vapaaehtoistoiminta jne.)
6. Miten korona on vaikuttanut elämääsi (yksinäisyyteen, osallistumiseen)?

LIITE 3. Turvallisuuksiakirja

TURVALLISUUSASIAKIRJA (Kirkkohallitus)		VARKAUDEN SEURAKUNTA 	
TAPAHTUMAN/RETKEN/LEIRIN NIMI: <i>Perhekeskustelijien leiripäivä</i>			
TYÖALA: <i>Diakonia</i>			
Lähtöaika: <i>la 2.10. klo 9</i>		Paluu-aika: <i>la 2.10. klo 17</i>	
PAIKKA JA OSOITE: <i>Puurtilan seurakuntatalo</i>			
Käyntiosoite: <i>Murhilahdenie 94</i>			
Postinumero ja -toimipaikka: <i>Varkaus</i>			
Puhelinnumero: <i>040 5727820</i>			
HENKILÖKUNTA			
Turvallisuuksiävastaavan nimi ja puh.numero:		<i>Pia Paananen 040 526 7623</i>	
Muut seurakunnan työntekijät ja puh.numerot:			
Muut yli 18 v täyttäneet ohjaajat ja puh.numerot:			
<i>Virpi Kauppinen 040 7219022</i>		<i>Pekka Sehlström 044 514 7390</i>	
<i>Johanna Lemmetyinen 050 3818060</i>			
Mukaan nimetyt apuohjaajat:			
TAPAHTUMAN/RETKEN/LEIRIN OSALLISTUJAT:			
Tytöt	Pojat	Naiset: ☒	Miehet: ☐
Muu tieto:			
Osallistujamäärä yhteensä:			
Aikuisia / yli 18 v	Lapsia 0-10 v	Tytöt ja Pojat 11-14 v.	Nuoret 15-17 v
<i>16</i>			
Osallistujamäärän muutokset leirin aikana:			
Suorituspaikkaan liittyvät riskit:			
<i>Konjastuminen, tukastuminen saunassa, hukkuminen,</i>			
Ohjelmaan liittyvät riskit:			
<i>Sairastokäytöt, allergiset reaktiot, tukastuminen, palovammat</i>			
Muuta huomioitavaa:			
<i>Käynnä ohjeistus huomioituaan</i>			
<i>DUTilla jubeilin mukana ja IIL</i>			
<i>Kokouksessa ohjelmakokouksen loppuosa päivän. Ohjelmat suunnitellut päivän</i>			

TURVALLISUUSASIAKIRJA (Kirkkohallitus)

VARKAUDEN SEURAKUNTA

TOIMINTA FYYSISEN VAMMAN SATTUESSA ASIAKKAALLE TAI TYÖNTEKIJÄLLE

1. Tutkitaan vamman laatu. Jos vamma on vähäinen, se hoidetaan tapahtumapaikalla.
2. Jos vamman laatu vaatii yhteydenottoa terveyskeskukseen tai lääkäriin, otetaan yhteyttä osallistujan huoltajaan. Huoltajaa pyydetään viemään osallistuja tarvittavin hoitotoimenpiteisin. Jos ei saada yhteyttä kotiin ja vamma vaatii lääkärissä käyntiä, yksi työntekijöistä tai muu täysi-ikäinen huolehtii osallistujan lääkäriin.
3. Jos vamman laatu vaatii kiireellisiä toimenpiteitä, soitetaan ambulanssi. Mukaan lähtee toinen työntekijä. Toinen työntekijä ottaa yhteyttä osallistujan kotiin ja tiedottaa asiasta.
4. Jos onnettomuus koskee työntekijää ja vamma on niin vakava, että työn tekijä joutuu poistumaan tapahtumapaikalta, otetaan yhteyttä kirkkoherraan.

MÄÄRITELLÄÄN TOIMINTA MUISSA ONNETTOMUUS JA VAHINKOTILANTEISSA

1. Tapahtumanvetäjät yhdessä toteavat onnettomuuden tason ja ovat tarvittaessa yhteydessä terveyskeskukseen tai hätäkeskukseen.
2. Ensiapu aloitetaan välittömästi. Rajoitetaan mahdollisia lisävaaratilanteita (esim. ensisammutus).
3. Tulipalon tai palohälytyksen sattuessa osallistujat evakuoidaan ulos. Tarkistetaan tapahtumapaikka. Suljetaan palo-ovet ja odotetaan pelastuslaitoksen saapumista.
4. Työntekijät tarkastavat tapahtumapaikan tilat. Osallistujat ohjataan ennalta sovitulle kokoontumispaikalle ja lasketaan.
5. Jos tapahtuu turvallisuuteen vaikuttava konfliktitilanne, tilanteeseen puututaan heti. Tarvittaessa otetaan yhteyttä osallistujien koteihin.

TOIMINTA TAPATURMAN TAI ONNETTOMUUDEN JÄLKEEN

- a) Raportointi - Ohjelma- ja turvallisuusvastaava: *Pia Paananen*
- b) Tapahtumasta tiedottaminen, keille: *Riitan kalle (Heli Kylmänen) Jarkko Tuomo*
- c) Viranomaisille ilmoittaminen, keille: *112*

MUUT HUOMIOITAVAT ASIAT

Ilmoitetaan erityisruokavaliot tapahtumapaikan emännälle. Tarkistetaan ja otetaan mukaan EA-tarvikkeet.

KULJETUS

Kulkuneuvo: _____

Lähtöpaikka: _____ Paluupaikka: _____

Mahdolliset kuljetukset retken/leirin aikana: *omat kyydit*

LIITTEET:

- Ohjelma
 - Osallistujaluettelo
 - Tapahtumapaikan turvallisuus- ja pelastussuunnitelma
- Muu mikä? _____

TÄRKEÄT NUMEROT:

- Yleinen hätänumero 112
- Myrkytystietokeskus 09-471977

Muut, mikä?: _____

Esimies on tutustunut suunnitelmaan ja katsonut, että turvallisuussuunnitelma on tehty ohjelden mukaan. Mukana on riittävästi seurakunnan omia työntekijöitä osallistujien määrään nähden ja tarvittava määrä koulutettuja apuohjaajia.

ESIMIEHEN ALLEKIRJOITUS ja NIMENSELVENNYS

Varkaus xx.xx.2020 *28.9.21 Heli Kylmänen / Heli Kylmänen*

OHJELMA- JA TURVALLISUUSVASTUUSSA OLEVAN ALLEKIRJOITUS ja NIMENSELVENNYS

Varkaus xx.xx.2020 *28.9.2021 Pia Paananen*

MUUT SEURAKUNNAN TYÖNTEKIJÄT

Varkaus xx.xx.2020 _____

Varkaus xx.xx.2020 _____

Varkaus xx.xx.2020 _____